

РЕЦЕНЗИЯ

ОТ ПРОФ. Д-Р ТАТЯНА СИМЕОНОВА ИВАНОВА, Д.М.

ДИРЕКТОР ДИРЕКЦИЯ „НАУЧНА И УЧЕБНА ДЕЙНОСТ“ В „АДЖИБАДЕМ СИТИ КЛИНИК УМБАЛ ТОКУДА“ ЕАД,

**ЧЛЕН НА НАУЧНО ЖУРИ СЪГЛАСНО ЗАПОВЕД № Р 109-284/11.07.2022 г.
НА РЕКТОРА НА МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„ПРОФ. Д-Р ПАРАСКЕВ СТОЯНОВ“ – ВАРНА**

ОТНОСНО: ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР НА НАУКИТЕ“

ТЕМА: „ИНТЕГРАТИВНА МЕДИЦИНА - ХОЛИСТИЧЕН КОНЦЕПТУАЛЕН МОДЕЛ, НАУЧНИ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОДХОДИ“

**АВТОР: ДОЦ. Д-Р ДЕСИСЛАВА ИВАНОВА ВАНКОВА, Д.М.,
КАТЕДРА „СОЦИАЛНА МЕДИЦИНА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО“, ФАКУЛТЕТ ПО ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ НА МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА.**

1. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Дисертационният труд е в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. Медицина, научна специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията” .

Дисертационният труд е обсъден и предложен за публична защита от катедра „Социална медицина и организация на здравеопазването“ към Медицински университет - Варна на заседание на Катедрен съвет от 24.06.2022 г.

Със Заповед № Р 109-284/11.07.2022 г. на Ректора на Медицински университет - Варна, въз основа на решение на Факултетен съвет на Факултет по обществено здравеопазване (Протокол № 189/05.07.2022) съм определена за член на Научно жури за публична защита на дисертационния труд. На проведеното първо заседание на Научното жури съм определена да представя рецензия.

Кандидатката доц. Ванкова е представила всички необходими документи по процедурата, съответстващи на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за приложението му и Правилника за развитие на академичния състав на Медицински университет – Варна (МУ-Варна).

2. КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ И КАРИЕРНО РАЗВИТИЕ

Доц. д-р Десислава Ванкова е родена на 24.04.1968г. в гр. Бургас.

Средното си образование завършва през 1987г. с пълно отличие и златен медал – Английска езикова гимназия „Гео Милев“ гр. Бургас. Висшето си образование по медицина завършва през 1993г. в МУ – Варна. През 1999 г. придобива магистърска степен по „Обществено здраве“ в Университета в Маастрихт, Нидерландия, а през 2001г. придобива специалност по „Социална медицина и организация на здравеопазването“. От 2013г. е с присъдена образователна и научна степен „Доктор“, с тема на дисертационния труд “Качество на живот, свързано със здравето в общността“.

Към тези образователни постижения, подкрепени със съответните дипломи и свидетелства, доц. Ванкова има и редица други квалификации, започващи от 1997г. и

постепенно надграждащи широкия ѝ професионален капацитет през годините, като: лятна школа по клинична епидемиология – проект Tempus, курс „Здрави градове“ – Нидерландия (1999г) , курс „Изграждане на национален капацитет - Италия (2000г), Здравни системи в преход – участник и като лектор (2001г), от 2010-2013 г. в проект „Развитие на човешките ресурси“, активно участие в международни и национални семинари, както и в поредица семинари на издателство Elsevier, в лятно училище по оценка на здравни технологии, курсове, пряко свързани с настоящия дисертационен труд – по интегративна медицина, придобиване на европейска диплома по хомеопатия, сертифициран преподавател към Немската академия по хомеопатия и натуропатия, курсове по интегративна онкология и др.

Заеманите професионални позиции от доц. Ванкова също показват адекватното приложение на последователно изградения ѝ забележителен професионален капацитет.

Професионалната си дейност започва през 1994 г. като лекар ординатор във Вътрешно отделение на общинска болница в Малко Търново, област Бургас и впоследствие като участъков терапевт в здравната служба към Община Аврен, област Варна. От 1996 г. до 2011г. тя е първо лекар - ординатор по социална медицина и след това лекар-епидемиолог към ХЕИ Варна. В периода 2001г. до 2015г. тя достига до мениджър ключови клиенти към GlaxoSmithKline-България с медицинско представяне на различни терапевтични области; през периода 2000-2001 и 2015-2016 г. е хоноруван преподавател, а от 2016г. заема академичната длъжност „Главен асистент“ по социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията в съответната катедра. От 2015 г. е ръководител на Научен отдел към зам. ректор “Научна дейност“ и се занимава с координиране на научно-изследователски проекти в Университета, член е на издателския съвет и на Комисията по етика на научните изследвания (КЕНИ) в МУ-Варна.

В момента д-р Ванкова е доцент в Катедрата по Социална медицина и организация на здравеопазването. Академичната длъжност „Доцент“ е заета през 2018г., като до момента Доц. Ванкова е преподавала на студенти по медицина (българо- и англоезичен курс), дентална медицина (българо- и англоезичен курс), на акушерки, медицински сестри, оптометристи, логопеди, управление на здравни грижи (УЗГ), здравен мениджмънт- на студенти по фармация и помощник-фармацевти и др.;

Води лекционния курс (учебна 2021/2022): "Социална медицина" за медицински сестри; "Социална медицина и промоция на здраве" за акушерки; "Промоция на здраве" за медицински сестри; "Промоция на женското здраве" за акушерки; "Профилактика и промоция на очното здраве" за оптометристи; "Социална медицина" за УЗГ бакалаври и магистри; "Въведение в общественото здравеопазване" за логопеди и здравен мениджмънт (бакалаври); "Епидемиология на социално-значимите заболявания" за здравен мениджмънт (бакалаври); Шуслерова терапия за помощник-фармацевти и фармацевти, и други.

Председател е на държавни изпитни комисии за медицински сестри и акушерки по Социална медицина с промоция на здраве, социално и здравно законодателство - от 2019г. до момента (включително и за всички Филиали на МУ-Варна).

Има участие в изготвяне на учебни програми: „Социална медицина и промоция на здравето“ – за специалност „Акушерка“, ОКС – бакалавър; „Социална медицина“ - за специалност Медицинска сестра“, ОКС – бакалавър; „Промоция на очно здраве“ – за оптометристи, ОКС- магистър и други.

Ръководител е на специализанти и научен ръководител на двама успешно защитили докторанти - доц. Ж. Виденова, д.м. (2019) и д-р И. Капинчева, д.м. (2021).

Доц. Ванкова е активен лектор в теоретичните курсове на специализацията по „Обществено здравеопазване“, модул Медико-социални и правни науки в Медицински университет-Варна.

Ръководител и участник е в национални и международни изследователски проекти; член на научната група „Епидемиология на незаразните болести“ към Научноизследователския

институт, МУ-Варна; Участва с изготвяне на рецензии и становища за научни журита по конкурс за заемане на академични длъжности.

Като важна академична функция следва да се отбележи участието ѝ като рецензент за научно рецензирани издания: BMC Public Health, Value in Health Regional Issues, Scripta Scientifica Salutis Publicae, Zdrowie Publiczne i Zarządzanie, Социална медицина, Българско научно списание по обществено здраве/Bulgarian Journal of Public Health; „Journal of IMAB”, “Asclepius” и други. Член е на издателския съвет (Editorial Board) на списание “Asclepius”, International Annual for History and Philosophy of Medicine, published by the Balkan Association of History and Philosophy of Medicine - от 2017. Член на издателския борд на Public Health Policy as Review Editor for Frontiers in PublicHealth - от 2021.

Като цяло професионалното академично развитие на доц. Ванкова може да бъде оценено като изключително успешно, със задълбочено развитие в областта на социалната медицина и забележителна активност в редица интердисциплинарни области, довели до нейния интерес към комплементарната и алтернативна медицина и представянето на настоящия дисертационен труд.

3. ЗНАЧИМОСТ И АКТУАЛНОСТ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е посветен на нова и набираща скорост в развитието си област в световен мащаб - интегративната медицина. България естествено има своето място в това развитие, което налага задълбоченото проучване на проблема в неговата цялост, както и пътищата за развитие на научните изследвания, образователните модели и конкретното приложение в практиката.

Отсъствието на изследвания за нагласите, знанията и практиките в тази област са насочили вниманието на доц. Ванкова към комплексното изучаване на всички аспекти на проблема, включителното и необходимостта от изграждане на терминологично единство, оценката на нуждите от образование.

По този начин актуалността на проблемите, предмет на настоящия дисертационен труд, е безспорна, тъй като е налице нов феномен в медицината – създаването и прилагането на интегративната медицина, което налага използването на комплексни методи за изучаване на различните организационни, научни, образователни и други аспекти, с оглед осигуряването на приложението им в медицинската практика, в съответствие с установените потребности.

4. ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд отговаря на всички изисквания за дисертационен труд за придобиване на НС „Доктор на науките“: включва 263 страници, онагледен е с 9 таблици, 38 фигури, представени са 5 приложения. Използваната литература е прецизно описана в библиографската справка. Проучени са над 700 научни източника, като над 85% са на латиница.

Дисертацията включва: въведение, четири глави, библиография и 5 приложения

Глава първа. Литературен обзор, представен на 38 стр. - разгледани са ключовите термини и определения в интегративната медицина, задълбочено са анализирани съществуващите стратегически документи и нормативни актове, свързани с развитието на интегративната медицина, специално внимание е обърнато на научните изследвания в тази област и като логически завършек, много подробно са разгледани образователните подходи в областта на интегративната медицина. Заклученията от прегледа на научната литература са логични и определят поставените цел и задачи.

Глава втора. Цел, задачи, дизайн, методика и организация на проучването включва добре формулирана цел и подходящи задачи за нейното изпълнение. Хипотезите са много добре

формулирани и за тяхното решаване са подбрани адекватни методи, обединени под названието „Микс –метод дизайн“.

Използвани са подходящи инструменти – пряка индивидуална анкета, въпросници, насочени към четирите таргетни групи (ОПЛ, студенти по медицина, фармацевти и помощник фармацевти, студенти по фармация).

Висока оценка заслужава гъвкавото приложение на качествено Делфи проучване, с оглед постигане на консенсус сред експерти в областта на висшето образование (медицина, фармация) и на общественото здраве относно мястото на промцията на здравето и КАМ в интегративната медицина и в образованието.

Трета глава е посветена на холистичния концептуален модел и на резултатите от собствени проучвания.

Изключително интересният холистичен концептуален модел на интегративната медицина, предложен от доц. Ванкова, включва *три основни характеристики* (философия и ценности, структура, процес), *5 градивни елементи* (медицинско образование и следдипломно обучение, конвенционална медицина, КАМ, научни основи, подходи и доказателства и промоция на здравето и превантивна медицина) и *3 универсални принципа* (кохерентност, толерантност, ефективност и здравна резултатност). Приятно впечатление прави неутралната дискусия, която не натрапва мнение, а последователно, чрез натрупване на научни факти и доказателства, води към добре обосновани изводи и заключения.

Резултатите от собствените изследвания, предложени в тази глава, са много ценни, с добре подбрани таргетни групи, направени с подходящи методи, много добре обработени статистически, подходящо онагледени и предлагат богат материал за обсъждане и за много полезни конкретни предложения, като обобщената и обогатена дефиниция на интегративна медицина, създадения идеен образователен модел за постигане на ключови и функционални компетентности, свързани с интегративната медицина, предложения универсален структурен модел с препоръчително програмно съдържание по тематични области и признаци и обвързване с предлаганите модели от Европейската рамка за развитие на ключови компетентности и др. Като цяло материалът, публикуван в тази глава, може да бъде оценен като комплексен, добре структуриран, богат онагледен и с реална възможност за теоретични изводи и за конкретно парктическо приложение.

Глава четвърта. Изводи, препоръки и приноси

Изводите са систематизирани спрямо поставените задачи на проучването, добре формулирани на базата на произтичащи резултати от задълбочените проучвания на мненията на участниците в таргетните групи - студенти и професионалисти, проучването на европейските образователни и изследователски центрове по интегративна медицина и КАМ, мненията на експертите от проучването Делфи и анализа на идейните образователни модели и компетентности.

Направените препоръки могат да се оценят като правилно ориентирани към различните нива - национално, на ниво развитие на науката в областта на интегративната медицина, КАМ и промоция на здравето и на институционално образователно ниво. Препоръките са ясно описани и са с основна цел за предлагане и прилагане на възможни полезни съчетания от най-доброто в конвенционалната медицина, КАМ и промоцията на здравето.

Приемам напълно представените от авторката приноси, като подчертавам особено приносите с оригинален характер, тъй като такова изследване се прави за първи път у нас и за първи път е разработен холистичен концептуален модел, основа за по-нататъшно развитие и прилагане на интегративната медицина.

Висока оценка може да се даде и на представения терминологичен справочник по интегративна медицина, който е с универсално приложение.

Представените образователни модели са изключително полезни и очертават рамките на образователните модули по интегративна медицина и КАМ.

Приносите с практико –приложен характер също заслужават висока оценка, особено по отношение на задълбочената оценка на нуждите от образование в областта на КАМ и на интегративната медицина, което също се прави за първи път у нас и ни доближава до европейските изисквания в тази област.

5. АВТОРЕФЕРАТ.

Авторефератът е написан на 99 страници и отразява напълно написаното в дисертационния труд.

6. НАУКОМЕТРИЧЕН АНАЛИЗ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД С ОГЛЕД ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА МИНИМАЛНИ ИЗИСКВАНИЯ

Във връзка с дисертационния труд доц. Ванкова представя необходимите **10 пълнотекстови публикации**- в 3 от тях е самостоятелен автор; в 4 - първи автор; в 3 - втори автор, с което надхвърля изискванията на т. Г5-9 - 188.75 точки, от необходими 100т.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представените от доц. д-р Десислава Иванова Ванкова, д.м., дисертационен труд, документи и справки показват, че всички изисквания на ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и Правилника на МУ-Варна за присъждане на научната степен „Доктор на науките“ са изпълнени.

Следва да се отбележи отдадеността на доц. Ванкова към проблемите на интегративната медицина и придобитите знания, отразени в дипломи, сертификати и лично участие в редица проекти и инициативи.

Научното ръководство на двете докторантки, разработили и успешно защитили дисертации в тази област, също е част от тази отдаденост и стремеж към натрупване на нови знания и предлагане на пътища за развитие на интегративната медицина.

Отчитайки наличието на пълно съответствие на наукометричните и други показатели на дисертационния труд на доц. д-р Десислава Иванова Ванкова, д.м. на тема **„Интегративна медицина - холистичен концептуален модел, научни и образователни подходи“** с изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника на МУ- Варна, напълно убедено давам своя положителен вот и си позволявам да препоръчам на почитаемите членове на Научното жури да гласуват убедено за присъждането на научната степен „Доктор на науките“ на доцент д-р Десислава Иванова Ванкова, д.м. в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. Медицина, научна специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“

04. 08. 2022 г.

Гр. София

Рецензент:

/Проф. д-р Татяна Иванова, д.м./